

Företagens växande miljöskuld

När miljöbalken infördes år 1999 blev ansvaret för att åtgärda föroreningar skärpt. I första hand är det den som drev eller driver den förorenande verksamheten som ska ansvara för åtgärderna. Lagstiftaren valde att låta ansvaret för verksamhetsutövare bli retroaktivt från och med år 1969, så länge verkningarna av föroreningen pågick år 1999, trots att ett enigt lagråd avrådde från att de kontroversiella reglerna skulle gälla retroaktivt. Det har bland annat hävdats att retroaktiviteten står i strid med den svenska grundlagen. Miljööverdomstolen har i flera avgöranden tolkat omfattningen av ansvaret för avhjälpandeåtgärder. Den praxis som har utvecklats får sägas vara mer långtgående än vad reglerna ger uttryck för.

I ett nytt avgörande (M 491-09) fastslår Miljööverdomstolen att ansvaret för att vidta åtgärder inte ska jämkas trots att kostnaderna för åtgärderna uppgår till sex, sju miljoner kronor, och det berörda bolaget har tillgångar på fyra miljoner kronor. I ärendet hade den förorenande verksamheten avslutats år 1992, och bolaget hade därefter uppgått i ett annat bolag genom fusion. Det nya bolaget blev ansvarigt för att åtgärda föroreningarna.

Av ett annat rättsfall (M 9298-08) framgår det att den del av en verksamhet som orsakade föroreningarna kan vara nedlagd, men ansvaret kvarstår så länge dagens verksamhet har något tekniskt och miljömässigt samband med den verksamhet som orsakade föroreningarna.

I två nyligen avkunnade domar (M 5664-09 samt M 6231-09) har Miljööverdomstolen dock jämkat det ekonomiska ansvaret för att åtgärda föroreningar från verksamheter som bedrivits före eller under 1950-talet till noll kronor. För föroreningar som uppstått under 1960-talet, fram till 1969, hade det enligt domstolen förflutit sådan tid att denna bör beaktas vid skälighetsbedömningen, dock innebär inte detta att ansvaret ska jämkas till noll kronor.

Det finns, med anledning av det ovan anförda, skäl att anta att det i många kommande rättsprocesser kommer att bli en bevisfråga om en förorening kom till före 1960 eller inte. När den tillkommit före 1960 kommer ansvaret med all sannolikhet att jämkas till noll kronor. Enligt praxis ser det således ut att röra sig om en uppdelning i tre tidsperioder. Inledningsvis sådana föroreningar som uppstått före 1960, då ansvaret jämkas till noll kronor. Därefter perioden mellan 1960 och 1969 då ansvaret jämkas, men inte till noll kronor. För föroreningar som uppstått efter 1969 finns enligt Miljööverdomstolen ingen anledning till jämkning.

I de två senast nämnda domarna förutsattes dessutom att föroreningsgraden varit konstant. Hur domstolen kommer att bedöma avhjälpandeansvaret om det kan visas att föroreningarna skett i olika stor utsträckning under olika perioder återstår att se.

Avslutningsvis kan konstateras att miljöbalken och dess tolkning genom praxis innebär att de flesta företag som vuxit genom förvärv har en växande miljöskuld. Denna miljöskuld finns knappast med i företagens balansräkningar, och är näst intill omöjlig att uppskatta. Därutöver gäller dessutom följande: Även om det förvärvande

bolaget aldrig haft med den förorenande verksamheten att göra och all aktivitet har bedrivits i enlighet med då gällande regler, föreligger ett retroaktivt ansvar att avhjälpa konsekvenserna av föroreningarna, vilket kan uppgå till mycket mer än vad bolaget har i egna tillgångar.

Advokat Erica Nobel
Jur.kand. Malin Petré

